

Nr 452.

Av herrar **Ericsson** i Näs och **Larsson** i Hedenäset, om utredning av frågan om skadeståndsansvar för ärekränkning genom tryckt skrift.

Inom vissa delar av tidningspressen i vårt land har under senare tider utvecklats en journalistik, som ur samhällets och enskilda individers synpunkt måste inge de allvarligaste betänkligheter. Denna nya tidningsstil innebär, att i sensationens syfte nyhetsmaterial förvanskas eller ges orimliga proportioner. Fakta omtolkas till oigenkännlighet genom att oriktiga och vilseledande eller svagt grundade påståenden slungas fram till hundratusentals läsare. Vi vill i sammanhanget givetvis understryka, att detta inte är någon allmän företeelse inom vårt lands tidningspress. Det stora flertalet tidningar måste tvärtom sägas fylla sin ansvarsfulla uppgift på ett sätt, som måste inge tillfredsställelse och respekt.

Den avart av journalistiken, som vi härmed vill rikta uppmärksamheten på, synes oss innebära mycket allvarliga faror, när enskilda personer tillfogas skada. En uppenbar brist på hänsyn visas ofta från sådana tidningars sida gentemot enskilda personers privatliv. Det måste givetvis konstateras, att tidningspressen måste spegla alla sidor av samhällslivet. Offentlighet måste sägas vara ett livsvillkor för rättsskipning och för domstolarna, och det är ofrånkomligt, att offentligheten i vår tid i största utsträckning måste utövas genom tidningspressen. Det förekommer, att vissa tidningar t. ex. på löpsedlarna avkunnar domar i pågående rättegångar. Det är enligt vår rättsordning domstolarnas och inte tidningarnas sak att avgöra om ett brott föreligger eller inte och om en anklagad person är skyldig eller oskyldig. Den journalistik, som vi här åsyftar, betyder ofta övergrepp mot enskilda personers rätt att få ha sina enskilda angelägenheter i fred. Den är ett brott mot hemfriden och ett kränkande av privatlivets helgd. Enskilda personer, som genom en sådan journalistik utan grund blir föremål för förtal, tillfogas därigenom ofta ödeläggande skada i sin näringsutövning. Det måste konstateras, att gällande lagstiftning icke ger möjligheter till skadestånd härför i rimlig proportion till den skada, som på så sätt åsamkas enskilda personer.

Tidningspressen är en oumbärlig faktor i vårt samhälle. Vi vill med kraft understryka, att de i regeringsformen och tryckfrihetsförordningen fastställda grunderna för en allmän tryckfrihet inte får rubbas. En allmän

tryckfrihet, som möjliggör ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning, är en omistlig grundval för en demokratisk samhällsordning. Denna frihet är en nödvändig förutsättning inte minst för den enskilda rättssäkerheten. Det problem, som vi här upptagit till behandling, kan därför inte bringas till lösning genom någon inskränkning i tryckfriheten. Men å andra sidan måste det med skärpa understrykas, att enskilda personer måste tillförsäkras skydd mot skada genom sådan journalistik, som måste betraktas som missbruk av tryckfriheten.

Ärekränkning mot enskild person genom beskyllning för brott eller för annan gärning, som är menlig för hans ära, goda namn och medborgerliga anseende, yrke, näring eller fortkomst, eller genom smädligt yttrande eller annan missfirmlig gärning är enligt tryckfrihetsförordningen 7 kap., 4 §, 13 mom., att anse såsom otillåtet yttrande i tryckt skrift och straffbar enligt lag. Enligt 6 § i samma kapitel tryckfrihetsförordningen gäller vad i lag är stadgat angående straff för sådant brott även då brottet är att anse som tryckfrihetsbrott. Vidare gäller enligt 8 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen, att för tryckfrihetsbrott genom periodisk skrift svarar i första hand utgivaren. Enskilt anspråk i anledning av missbruk av tryckfriheten må enligt 11 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen grundas allenast därå att den skrift, som anspråket avser, innefattar tryckfrihetsbrott. För enskilt anspråk, som må göras gällande mot utgivare av periodisk skrift eller ställföreträdare för denne, svare ock enligt samma kapitel 2 § skriftens ägare.

I gällande svensk rätt upptages de allmänna bestämmelserna om ärekränkning i strafflagen 16: 7—9, 11—13 och 15. Som kränkningar av äran anges här dels förtal, dels förolämpning. För det problem, som vi här tagit upp till diskussion, måste givetvis uppmärksamheten främst riktas på bestämmelserna om förtal. Det bör härvid observeras, att den utformning, som reglerna om sanningsbevisning fått, medfört, att det beträffande förtalsförbrytelse blivit av begränsad betydelse, **huruvida beskyllningen är sann eller icke**. I strafflagen 16: 13 stadgas nämligen, att den som tilltalas för ärekränkning ej må till sitt fredande framställa bevisning om sanningen av sådant tillmäle. Förbudet mot sanningsbevisning har särskilt vållat olägenheter i fråga om skadestånd. De här avsedda bestämmelserna om skadestånd är upptagna i strafflagen 6: 3. Såväl lagstiftaren som domstolen måste i sådana fall — då sanningsbevisning ej kan förekomma — avpassa påföljderna med hänsyn till att beskyllningen kan vara sann. Förbudet mot sanningsbevisning har medverkat till att skadestånd inte kunnat utdömas i rimlig proportion till den skada, som genom förtal förorsakats. Straffrättskommittén har emellertid i sitt under fjolåret avgivna förslag till brottsbalk (SOU 1953: 14) riktat uppmärksamheten härpå och föreslagit sådana ändringar i bestämmelserna rörande förtalsförbrytelse, att sanningsbevisning skall kunna förekomma.

Straffrättskommittén har behandlat ifrågavarande problem ur rent straffrättsliga synpunkter och har inte haft anledning att ta befattning med skadeståndsfrågan. Det kan förutsättas, att sanningsbevisning i tryckfrihetsprocesser enligt straffrättskommitténs förslag skulle kunna medverka till bättre möjligheter till skadestånd. De skador, som en journalistik av den karaktär, som vi ovan skildrat, ofta åsamkar enskilda personer, kan dock enligt vår mening inte till fullo gottgöras härigenom.

Det förtal, som genom sensationsjournalistiken sprides till hundratusentals läsare, åsamkar ofta enskilda personer så betydande skador i bl. a. deras näringsutövning, att det synes oss motiverat, att i detta avseende en särskild översyn företages beträffande skadeståndsbestämmelserna. Straffrättskommittén har i den föreslagna lagtexten inte gjort någon skillnad mellan att en ärekränkande uppgift lämnas på ett sätt som är ägnat att göra den mera allmänt bekant och att så ej är fallet. Det synes oss emellertid vara anledning att överväga, om icke ärekränkande uppgifter, som på detta sätt leder till särskilt ödeläggande skador för enskilda personer, också borde underkastas särskilda och mera verkande skadeståndsbestämmelser. Principen bör vara, att var och en skall ha rättighet att i tryckt skrift ge uttryck åt vad han vill, men han bör därmed också vara förpliktad att ersätta den skada, som han förorsakar genom osant förtal. Anonymitetsskyddet för författare liksom andra speciella förhållanden vid utgivande av tryckt skrift synes oss också motivera, att frågan om skadeståndsansvaret tages upp till särskild behandling. Härvid bör även uppmärksammas sådan ärekränkning, som riktar sig mot juridiska personer. Enligt tryckfrihetsförordningen är ärekränkning mot t. ex. bolag och förening icke att anse som tryckfrihetsbrott.

Utvecklingen under senare tid synes oss alltså motivera, att särskilt frågan om tidningspressens skadeståndsansvar gentemot enskilda personer för den skada, som förorsakas genom osant förtal, blir föremål för utredning.

Med stöd av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att frågan om skadeståndsansvar för ärekränkning genom tryckt skrift blir föremål för utredning i överensstämmelse med ovan anförda synpunkter.

Stockholm den 27 januari 1954.

Gunnar Ericsson
i Näs.

Harald Larsson
i Hedenäset.